

República, 80 anys

El 14 d'abril es commemoren vuitanta anys de la proclamació de la República. En condicions normals aquesta efemèride seria motiu de satisfacció generalitzada, en canvi, avui, la República transcendeix en forma de record difús, confús, quan no execrable. La dictadura franquista va fer bé la seva feina. Es va parlar més de la República en temps de dictadura que no pas en temps de democràcia. Els primers en tenien motiu. Els segons també, però se n'oblidaren. Pel franquisme la República fou la màxima i única responsable de la guerra d'Espanya. Una idea perversa que va fer fortuna abans i després de la mort del dictador. El cert, però, és que la República fou un oasi de democràcia, llibertat i modernitat després de molts anys d'una història marcada per les guerres, els *pronunciamientos*, un desori d'alternances, i les misèries intel·lectuals i morals del país. Ofegats pels desgavells de la monarquia i dels militars que, de bracet, pretenien conduir el país, la República va afavorir l'accés al govern d'una classe intel·lectual i il·lustrada que tenia per primer objectiu trencar amb les estructures semi feudals que encara imperaven en no pocs aspectes. La reforma militar, la reforma agrària, la lluita contra l'analfabetisme, la igualtat de les dones, les reivindicacions autonòmiques... Aquestes i moltes altres foren les receptes per aixecar un país caduc i a mig fer. Perquè no se'n sortiren?. Ras i curt: perquè els faltaren altes dosis de mala llet. La precipitació en alguns casos, i un excés d'ingenuïtat en altres, els condemnaren a l'infern de la incomprensió. La voluntat de pretendre girar la realitat com un mitjà –volent fer moltes coses en poc temps – en un país amb poca o gens mentalitat de canvi era, si més no, temerària. L'excés d'expectatives generades entre els sectors més desvalguts van accelerar el desànim prematur, creant bosses de resistència afegides entre els grups

llibertaris, quan no entre els propis republicans. Decapitar a primera hora un bon nombre de comandaments i oficials de l'exèrcit amb fórmules de jubilació anticipada fou el convit perfecte per què molts d'ells es dediquessin a conspirar contra el nou govern. També hauria calgut més ponderació en les reformes religioses que oblidaren amb massa facilitat que aquest era un país de fondes arrels catòliques de base popular que no es podien amagar d'avui per demà. L'autogovern i l'Estatut de Catalunya, llavors com ara, tampoc fou acceptat per amplis sectors de la societat espanyola. Ara bé, si aquestes foren raons –crec que prou objectives– per projectar algunes ombres sobre el govern legítim de la República, no és menys evident que els factors determinants que la combateren foren uns altres. La ferma pretensió de minimitzar o eradicar bona part dels privilegis d'una classe benestant tradicional: burgesia, terratinents, aristocràcia, militars, una part del clergat, etc., foren el detonant principal perquè, just l'endemà del 14 d'abril, aquests sectors es dediquessin amb tots els mitjans a combatre i conjurar contra la República. Aquesta oposició –amb molts segles d'entrenament– és la que abonaria el terreny per un possible i desitjat cop d'estat que acabés amb aquell moviment purificador que havia obert portes i finestres per deixar entrar corrents de renovació i prosperitat. Com una mala jugada de la història, tampoc el moment triat fou el més oportú. Europa i l'Estat espanyol estaven ofegats per una profunda crisi econòmica i de valors. Les dictadures avançaven pel vell continent (Alemanya, Portugal, Itàlia, ...), i l'Estat espanyol seria el primer plat de la gran confrontació mundial que s'anava cuinant. La República tingué en els mestres i el sector educatiu els més fidels col·laboradors en aquella tasca regenerativa. No en va, foren un dels col·lectius més proscrits i depurats per la dictadura. Per primer cop les dones van tenir dret a vot i s'alliberaren d'una legislació de regust medieval que les subordinava a la tutela del marit, quan no del capellà.

El franquisme recuperaria aquells “valors” i en faria doctrina fonamental. Per aquestes i altres raons els militars provocaren un cop d’estat –l’enèsim de la seva història– com a símbol d’immobilisme i intransigència. Ells i els seus aliats foren els únics responsables de la guerra d’Espanya. La distorsió de la realitat que en va fer la dictadura franquista va imposar molts peatges i acomplexaments que encara avui s’arrosseguen. Per dignitat i per lleialtat a totes les persones que van defensar la República, amb la seva feina, amb la seva vida, des de les presons, o des de l’exili, cal continuar reivindicant-la com la forma de govern més noble i més justa. El 1981 no es van poder commemorar els cinquanta anys de la Segona República. El país era a les portes de que es donessin les condicions per poder reproduir el que havia passat mig segle abans. Calia evitar-ho de totes totes, i en això s’aplicaren les institucions hereves de la dictadura. La memòria de la República fou novament escarnida i condemnada a l’oblit.

Albert Tubau

(Article publicat al Diari de Vilanova el 8 d’abril de 2011)